

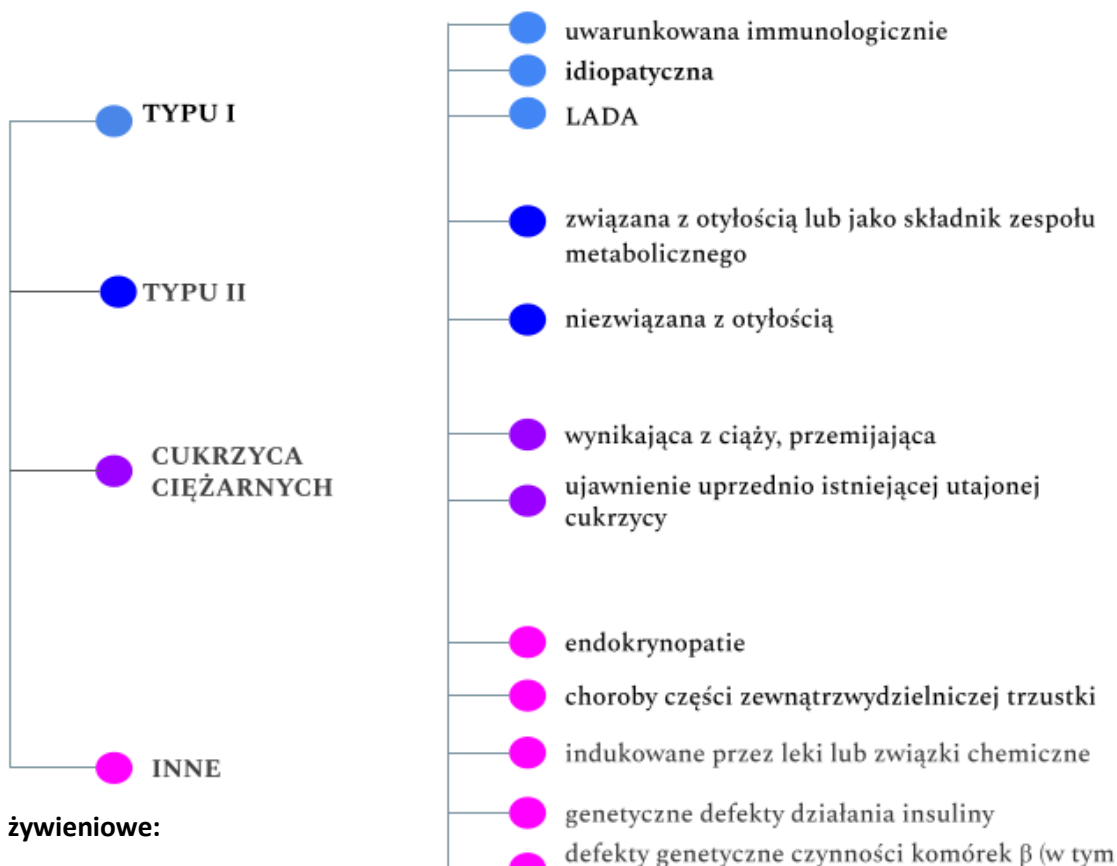

ZALECENIA ŻYWIENIOWE W CUKRZYCY TYPU I

Cukrzyca należy do chorób metabolicznych charakteryzujących się hiperglikemią, wynikającą z defektu wydzielania i/lub działania insuliny. Przewlekła hiperglikemia w cukrzycy wiąże się z uszkodzeniem i zaburzeniem czynnościowym oraz niewydolnością różnych narządów, np. oczu, nerek, układu moczowego, serca, naczyń krwionośnych.

Pamiętaj, że właściwe odżywianie odgrywa fundamentalną rolę na wszystkich etapach diagnozy cukrzycy. Zarówno u pacjentów z zaburzeniami gospodarki węglowodanowej (tzw. stan przedcukrzycowy), jak i u pacjentów z diagnozą cukrzycy, wymagających podawania leków doustnych lub insuliny.

KLASYFIKACJA CUKRZYCY

Zalecenia żywieniowe:

✓ W cukrzycy zastosowanie znajduje **dieta z ograniczeniem węglowodanów łatwo przyswajalnych.**

✓ Spożywaj posiłki o regularnych porach (**3-5-6 posiłków dziennie**).

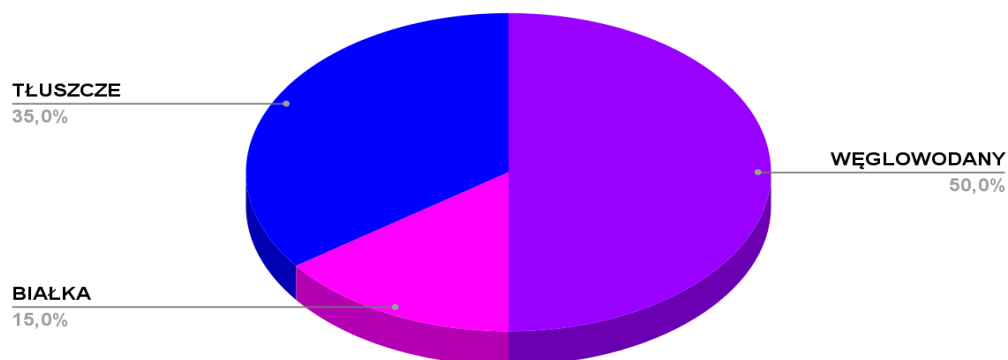
Kontroluj

- ✓ Czas wstrzyknięcia insuliny w stosunku do posiłku zależy od rodzaju preparatu insuliny.
- ✓ W celu urozmaicenia jadłospisu przestrzegaj określonej ilości wymienników węglowodanowych i ich rozkładu na posiłki - w zależności od rodzaju i dawek insuliny.
- ✓ Chory korzystający z osobistej pompy insulinowej oprócz liczenia ilości węglowodanów powinien również liczyć wymienniki białkowo-tłuszczowe.
- ✓ Ogranicz żywność zawierającą łatwo przyswajalne węglowodany, w tym cukry dodane.
- ✓ Wybieraj produkty o niskim indeksie glikemicznym (<50).
- ✓ Ogranicz jedzenie wieczorne i nocne – większą część posiłków spożyj w pierwszej połowie dnia.
- ✓ Warzywa spożywaj w każdym posiłku (minimum 4 razy w ciągu dnia) najlepiej w formie surowej.
- ✓ Owoce spożywaj z umiarem (2-3 porcje dziennie).
- ✓ Ogranicz spożycie soli do 5g = 1 łyżeczki dziennie.
- ✓ Wypij dziennie 1,5-2 litry wody mineralnej.
- ✓ Wyklucz całkowicie spożywanie alkoholu, który ogranicza uwalnianie glukozy z wątroby, przez co wzrasta ryzyko niedocukrzenia (hipoglikemii).
- ✓ Nie pomijaj śniadania. Kolację zjedz 3-4 godziny przed snem.
- ✓ Unikaj przejadania się i podjadania między wyznaczonymi porami posiłków.
- ✓ Posiłki spożywaj w spokojnej atmosferze pozwalającej na dokładne przeżuwanie kęsów pożywienia – sytość pojawia się dopiero po pewnym czasie od zakończenia jedzenia.
- ✓ Unikaj nadmiernego spożywania tłuszczu i cukru w postaci tłustych mięs, pełnotłustych produktów mlecznych, słodczy.
- ✓ Komponuj posiłki tak, aby około połowę talerza podczas każdego posiłku zajmowały warzywa.
- ✓ Wybieraj chude mięsa i wędliny. Minimum 2 razy w tygodniu mięso zastąp rybami, a minimum raz w tygodniu nasionami roślin strączkowych.
- ✓ Tłuszcze spożywaj w postaci surowej, jako np. dodatek do surówek, unikaj smażenia, dobrym źródłem tłuszczów są: oleje roślinne, orzechy, nasiona, pestki, awokado.
- ✓ Unikaj przejadania, Jedz powoli.
- ✓ Prowadź samokontrolę za pomocą dzienniczka żywieniowego i w razie potrzeby, skonsultuj się z dietetykiem klinicznym.

PRZYKŁADOWY ROZKŁAD MAKROSKŁADNIKÓW

Rozkład makroskładników w diecie 2000 kcal:

50% węglowodany - 1000 kcal : 4 kcal = 250 g = 25 WW

15% białko - 300kcal : 4 = 75g ogółem, a w tym:

50% białko roślinne - 35g

50% białko zwierzęce - 40g = 4 WBz

35% tłuszcze - 700 kcal : 9 kcal = 77g ogółem, a w tym:

50% tłuszcz zawarty w produktach - 35g

50% tłuszcz dodany - 40g = 4 WT

Liczba zaplanowanych wymienników:

wymienniki węglowodanowe (WW) - 25 sztuk

wymienniki białkowe - produkty zwierzęce (WBz) - 4 sztuki

wymienniki tłuszczowe (WT) - 4 sztuki

Posiłki	WW	WBz	WT
I Śniadanie	6	1	1
II Śniadanie	3	0,5	0,5
Obiad	7	1	1
Podwieczorek	3	0,5	0,5
Kolacja	6	1	1
Razem	25	4	4

5 WOJSKOWY SZPITAL KLINICZNY Z POLIKLINIKĄ
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W KRAKOWIE
30-901 KRAKÓW, UL. WROCŁAWSKA 1-3
<https://5wszk.com.pl/strona/1181-zalecenia-zywieniowe>

Do poszczególnych posiłków należy stosować inną liczbę wymienników węglowodanowych, ponieważ zapotrzebowanie na insulinę w zależności od m.in. pory dnia jest inne. Ilość jednostek insuliny zależy też od indywidualnych predyspozycji.

To lekarz decyduje, na podstawie obserwacji glikemii, o ile 1 jednostka insuliny będzie ją obniżała. W zależności od posiłku, pory dnia itp. zapotrzebowanie na insulinę może wynosić nawet 3 i więcej jednostki insuliny na każdy 1 WW.

Wymiennik węglowodanowy (1 WW) to równowartość 10 g węglowodanów przyswajalnych (bez błonnika). Ilość podawanej insuliny przed posiłkami należy dostosować do ilości spożywanych węglowodanów w posiłku.

Chory korzystający z osobistej pompy insulinowej oprócz liczenia ilości węglowodanów powinien również liczyć wymienniki białkowo-tłuszczowe.

Wymiennik białkowo-tłuszczowy (WBT) to równowartość 100 kcal, pochodzących z białka i/lub tłuszczu.

Posiłki bogate w tłuszcze i białko powodują odroczoną hiperglikemię, dlatego na te składniki także należy podawać insulinę. Wymiennik białkowo-tłuszczowy pozwala obliczyć jej dawkę. Na 1 WBT podajemy tyle samo insuliny co na 1 WW, ale inaczej rozkładamy ją w czasie.

Gdy wg. zaleceń posługujesz się jedynie WW, to liczbę jednostek insuliny dostosowujesz do ilości węglowodanów w jadłospisie skomponowanym zgodnie z zasadami diety z ograniczeniem węglowodanów łatwo przyswajalnych.

Glikemia poposiłkowa będzie utrzymywać się na stabilnym poziomie jeśli dawki insuliny są odpowiednio dobrane i posiłek jest właściwie zbilansowany. W przypadku insulinoterapii przy pomocy osobistej pompy insulinowej jesteśmy w stanie podać dawkę insuliny z dokładnością do 0,1 j, ale peny z insuliną dostępne na rynku mają podziałkę co 0,5 jednostki.

Obliczanie Wymienników Węglowodanowych

Każde opakowanie produktu spożywczego zawiera tabelę wartości odżywczych.

Wartość odżywcza	w 100 g
energia	290 kJ / 69 kcal
tłuszcz	3,0 g
w tym kwasy nasycone	1,9 g
węglowodany	5,9 g
w tym cukry	5,9 g
błonnik	0 g
białko	4,6 g
sól	0,15 g
wapń	167 mg*
witamina B2	0,25 mg*

* 1 mg = 0,001 g

Wartość węglowodanów, która jest podana w tabeli, ma już odliczony błonnik.

5 WOJSKOWY SZPITAL KLINICZNY Z POLIKLINIKĄ
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W KRAKOWIE
30-901 KRAKÓW, UL. WROCŁAWSKA 1-3
<https://5wszk.com.pl/strona/1181-zalecenia-zywieniowe>

Mimo, iż widnieje on w tabeli wartości odżywczych na produkcie, nie należy go odliczać od podanej w niej ilości węglowodanów.

To etykieta jogurtu naturalnego, który ma 5,9 g węglowodanów w 100g. Informacja o błonniku nie interesuje nas w przypadku wyliczania liczby gramów na 1WW.

Celem przypomnienia: 1 WW = 10g węglowodanów

By obliczyć ile WW jest w całym opakowaniu jogurtu musimy wykonać następujące działanie:

150 g (1 opakowanie jogurtu).

Jeśli w 100g jogurtu jest 5,9g węglowodanów,
to w 150 = x

$$5,9:100 \times 150 = 8,85$$

X= 8,85 g węglowodanów w całym opakowaniu

Otrzymujemy informację, że w 1 opakowaniu 150g g tego produktu jest 8,85g

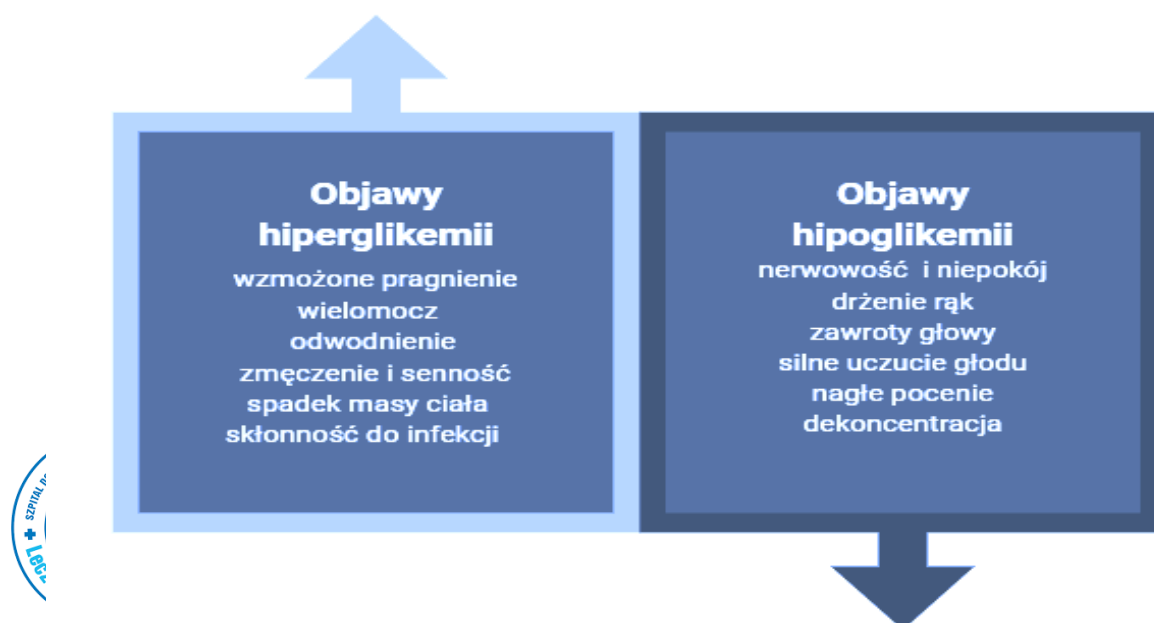
w zaokrągleniu daje 9g węglowodanów, czyli 0,9 WW.

zwykle zaokrąglamy w dół, by uniknąć hipoglikemii, należałoby podać 0,5 j insuliny.
W takiej sytuacji warto zmodyfikować kolację i dodać WW do posiłku.

co
Wynik
W takiej

Stosowanie diety w leczeniu cukrzycy ma kilka celów:

- Uzyskanie optymalnej kontroli glikemii celem redukcji rozwoju ostrych i przewlekłych powikłań cukrzycy.
- Uzyskanie i utrzymanie należnej masy ciała.
- Utrzymanie optymalnego stężenia lipidów i lipoprotein w surowicy krwi (cholesterol całkowity, frakcja LDL cholesterolu, frakcja HDL cholesterolu, trójglicerydy).
- Utrzymywanie optymalnych wartości ciśnienia tętniczego krwi w celu redukcji ryzyka chorób naczyń.
- Dostarczanie zalecanej ilości energii i wszystkich niezbędnych składników odżywczych.
-
-
- Zapobieganie wczesnym i późnym powikłaniom.

W diecie niezwykle istotny jest błonnik pokarmowy (występuje tylko w produktach roślinnych):

- Dieta bogata w błonnik pomoże kontrolować cukrzycę, poprzez obniżenie poziomu glukozy we krwi i zmniejszenie zapotrzebowania na insulinę. Produkty bogate w błonnik mają niższy indeks glikemiczny, przez co w mniejszym stopniu stymulują trzustkę do wydzielania insuliny.
- Zwiększa wrażliwość komórek na insulinę i zapobiega insulinooporności.
- Absorbuje wodę zwiększając swoją objętość, co powoduje większe wypełnienie żołądka i szybsze uczucie sytości.
- Obniża poziom cholesterolu.

Nieodłączną częścią zdrowego trybu życia jest wysiłek fizyczny:

Aktywność fizyczna poprawia insulinowrażliwość, czyli skuteczność działania insuliny, co w efekcie obniża poziom glukozy.

Należy zrezygnować z jeżdżenia autobusem na rzecz jazdy rowerem, wybierać spacerów zamiast jazdy samochodem, zapisać się na zorganizowane zajęcia. Ogółem: zwiększyć spontaniczną aktywność fizyczną na co dzień.

Rodzaj i intensywność ćwiczeń powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb, możliwości i upodobań.

Rekomendowane sposoby przygotowywania potraw:

- gotowanie w wodzie i na parze,
- pieczenie w rękawie, folii aluminiowej, pergaminie lub naczyniu żaroodpornym,
- duszenie.

Produkty i potrawy zalecane, zalecane w ograniczonej ilości i przeciwwskazane

PRODUKTY I POTRAWY	DOZWOLONE	DOZWOLONE W OGRANICZONEJ ILOŚCI	PRZECIWWSKAZANE
Produkty zbożowe	Pieczywo razowe, żytnie z dodatkiem otrąb i nasion, typu graham. Grube kasze (pęczak, gryczana, jaglana). Makarony z mąki razowej al dente. Ryż brązowy, paraboiled. Płatki owsiane górskie, otręby owsiane, gryczane	Pumpernikiel. Kasze drobne (jaglana, manna)	Pieczywo pszenne, pieczywo z dodatkiem miodu lub karmelu, mąka pszenna. Rozgotowane: kasza, ryż, makaron pszenny, ryżowy. Błyskawiczne płatki śniadaniowe, kukurydziane (produkty rozgotowane powodują szybki wzrost glikemii poposiłkowej)
	Warzywa surowe i	Buraki, marchew, seler, pietruszka (korzeń)	Warzywa rozgotowane, buraki zasmażane, marchewka oprószana

Warzywa	blanszowane, pomidory, ogórki świeże i kiszane, rzodkiewka, sałata zielona, brokuły, brukselka, cukinia, cykoria, fasolka szparagowa, kalafior, kapusty (biała, czerwona), kapusta pekińska, papryka, pory, szparagi, koperek, zielona pietruszka, kabaczek, szczypiorek, natka pietruszki, seler naciowy		mąką (wysoki indeks glikemiczny), warzywa z puszki (zawierają dużo soli)
Owoce	Owoce jagodowe, owoce cytrusowe, kiwi, jabłka, truskawki, wiśnie, brzoskwinie, morele, nektarynki, agrest. Lekko niedojrzałe	Śliwki	Banany, winogrona, owoce z puszki i owoce bardzo dojrzałe, owoce suszone. Owoce przejrzałe, blendowane, w postaci musów
Ziemniaki	Ziemniaki gotowane, podawane w całości		Frytki, ziemniaki smażone, puree (rozgotowane powodują szybki wzrost glikemii poposiłkowej). Placki, kluski, kopytka
Mleko i produkty mleczne	Sery twarogowe chude i półtłuste, ziarniste, chudy serek homogenizowany, jogurty naturalne, kefir, maślanka, zsiadłe mleko	Mleko, sery żółte o obniżonej zawartości tłuszczu	Mleko tłuste, skondensowane, zabielać do kawy, śmietana. Sery: tłuste, do smarowania typu fromage, śmietankowe, dojrzewające, podpuszczkowe, sery topione, słodzone desery mleczne, śmietana, jogurty owocowe
Nasiona roślin strączkowych i ich przetwory	Groch, fasola, soczewica, bób		
	Mięso chude: cielęcina, indyk, kurczak, wołowina, królik,	Chudy schab, polędwica wołowa. Kabanos drobiowy	Tłuste gatunki mięsa: wieprzowina, baranina, gęsi, kaczki. Wszystkie

Mięso, wędliny, ryby, owoce morza, jaja	dziczyzna. Wędliny chude: szynka wołowa, drobiowa, polędwica drobiowa		podroby, tłuste, drobno mielone, salami, pasztety, pasztetowa, parówki, boczek, kiełbasy tłuste
Ryby, owoce morza	Ryby gotowane/ pieczone: dorsz, flądra, mintaj, morszczuk, pstrąg strumieniowy, sandacz, sola, szczupak	Tłuste ryby: łosoś, śledź, makrela, węgorz, halibut	Ryby smażone na maśle, panierowane, krewetki, kawior, kalmary, małże, jajecznica na maśle, boczku, słoninie, smalcu, konserwy, ryby w oleju, śledzie, panga
Jaja	Do 5 całych jaj/tydzień, przy zaburzeniach lipidowych same białka. Jajka gotowane, omlety, jajecznice na dozwolonym tłuszczu		Jajecznica na maśle, boczku, słoninie, smalcu
Tłuszcze	Roślinne: oliwa z oliwek, olej rzepakowy (można spożywać na surowo i poddawać obróbce termicznej), olej lniany	Oleje: słonecznikowy, sojowy, kukurydziany, z pestek winogron (zaleca się spożywać na surowo), margaryny miękkie o obniżonej zawartości tłuszczu	Masło, słonina, smalec, margaryny utwardzane
Cukier, słodycze i desery	Ograniczyć ogółem	Dżemy i konfitury bez cukru, przeciery owocowe, kompoty, kisiele bez cukru, gorzka czekolada min. 70% kakao, budynie bez dodatku cukru, biszkopty z białek, ciasta drożdżowe bez dodatku cukru	Miód, słodycze zawierające tłuszcz: ciasta z masami, czekolada mleczna lub owocowa, batony, wafelki z nadzieniem, chałwa i desery tłuste, faworki, ciasta francuskie, torty, ciasta smażone, piaskowe, kruche, serniki
Zupy	Zupy czyste, jarzynowe, na wywarach warzywnych	Zupy na chudych wywarach mięsnych, podprawiane jogurtem lub chudym mlekiem	Zupy podprawiane zasmażkami i śmietaną, na wywarach z kości
Potrawy mięsne i rybne	Gotowane, duszone, pieczone w folii lub pergaminie	Mięso smażone bez panierki, w niewielkiej ilości tłuszczu	Mięsa panierowane, smażone w głębokim tłuszczu
Potrawy z mąki i kaszy	Kasze grube gotowane na sypko	Zacierki i kluski, pierogi z mąki razowej, naleśniki z mąki razowej	Smażone, kluski francuskie, rozgotowane potrawy z mąki, pierogi

			leniwe, pyzy, naleśniki
Sosy	Sosy do sałatek na bazie soku z cytryny, niewielkiej ilości oleju lub jogurtu i ziół	Tzw. „sosy własne” o smaku łagodnym nie podprawiane mąką	Ostre, na zasmażkach, zaprawiane śmietaną, masłem, żółtkiem, na tłustych wywarach mięsnych
Napoje	Woda mineralna niegazowana lub gazowana, herbata (owocowa, zielona, czarna, biała) bez cukru, kawa bez cukru, soki warzywne, herbata owocowa (bez cukru), napary ziołowe	Słaba kawa naturalna z mlekiem bez cukru, koktajl mleczno owocowy bez cukru	Wszystkie napoje słodzone cukrem, napoje alkoholowe, soki owocowe z dodatkiem cukru, napoje gazowane, mocna kawa, kakao naturalne, soki owocowe
Przyprawy	Wszystkie naturalne	Sól (MAKSYMALNIE 1 ŁYŻECZKA NA DOBĘ), przyprawy ostre np. chili	Majonez, kostki rosółowe, gotowe sosy (zawierają dużo soli), ocet, produkty typu instant, mieszanki przypraw
Nasiona, pestki, orzechy, i ich przetwory		W ograniczonych ilościach, orzechy laskowe, włoskie, nerkowca, brazylijskie, migdały, nasiona słonecznika, dyni, siemię lniane, nasiona chia. Masła orzechowe 100%	Orzechy z solą, w polewach czekoladowych
Inne	Grzyby		

